

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-34>

**THE EU BLACK SEA STRATEGY AS A TOOL FOR SHAPING
REGIONAL SECURITY: ANALYSIS OF APPROACHES
TO CONTAINING RUSSIA**

**ЧОРНОМОРСЬКА СТРАТЕГІЯ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ
ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО СТРИМУВАННЯ РОСІЇ**

Kurepin Vyacheslav Nikolaevich

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Vocational Training Methodology
Mykolaiv National Agrarian University
Mykolaiv, Ukraine*

Курепін Вячеслав

Миколайович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри методики
професійного навчання
Миколаївський національний
аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Позиція більшості дослідників та аналітиків щодо стратегічної ініціативи Європейського Союзу «Стратегічний підхід до безпеки в Чорному морі» характеризується одностайністю. Констатується, що ЄС демонструє небажання взяти на себе реальну відповідальність за забезпечення безпеки в Чорноморському регіоні, а його неспроможність протистояти російській загрозі є очевидною. У нинішньому вигляді стратегія залишається переважно декларативним документом, який не створює дієвих механізмів впливу на регіональну безпекову архітектуру.

Водночас Європейський Союз зберігає потенціал для корекції ситуації. Це вимагає передусім усвідомлення факту, що російська федерація веде агресивну війну проти України та системно підриває міжнародно-правовий порядок у Чорноморсько-Азовському водному просторі, а також переходу від декларативних формулювань до практичних дій. За відсутності таких кроків нові європейські стратегічні ініціативи ризикують знову перетворитися на сукупність нереалістичних очікувань, позбавлених шансів на практичну імплементацію.

На думку практиків, стратегія має амбітну назву, однак фактично позбавлена життєздатних механізмів реалізації інтересів європейських держав у Чорноморському регіоні. У документі окреслено шість пріоритетних напрямів: поглиблення співробітництва між державами регіону, охорона довкілля та збереження біорізноманіття, розвиток «блакитної економіки», цифрова трансформація, спільне управління

ризиками та посилення інституційної спроможності. Центральним меседжем визначено забезпечення стабільності та інклюзивності, уникнення створення розмежувальних ліній [1, с. 251].

Такий гуманітарно-економічний фокус не враховує фактичний стан війни та перетворення Чорного моря на простір активних бойових дій. Занепокоєння викликає акцент на інклюзивному діалозі, що фактично передбачає залучення росії до співпраці, незважаючи на те, що саме вона виступає агресором і ключовим фактором стратегічної дестабілізації регіону. Подібний підхід є не лише політичною помилкою, а й морально проблематичним, оскільки підриває довіру до Європейського Союзу як суб'єкта безпекової політики.

У стратегії офіційно задекларовано намір запровадити три флагманські ініціативи, призначені розкрити потенціал Чорноморського регіону для зростання та водночас забезпечити реагування на актуальні безпекові виклики. До спектру сучасних загроз у Чорноморському просторі віднесено пряму військову агресію проти України, кібератаки, терористичну діяльність та нелегальну міграцію. Ефективна протидія цим явищам передбачає зміцнення оборонного потенціалу, поглиблення міжнародної координації у сфері боротьби з тероризмом [2, с. 45] та забезпечення кібербезпеки, а також захист ключових морських комунікацій та пов'язаних із ними економічних інтересів.

Ініціатива з морської безпеки Чорного моря передбачає створення Чорноморського хабу морської безпеки, призначеного забезпечити комплексне зміцнення захищеності мореплавства, охорону критично важливої морської інфраструктури та збереження морського середовища. Передбачається також активізація регіональної взаємодії у сфері розмінування та запобігання екологічним та безпековим ризикам у морському просторі [3, с. 181].

Програма розвитку інфраструктурної інтеграції корелює з розширеною мережею транс'європейських транспортних, енергетичних та цифрових коридорів та зорієнтована на формування відповідних інфраструктурних мереж. Реалізація цієї програми має забезпечити повніше використання потенціалу Чорноморського регіону як стратегічного транзитного коридору між Європою та Центральною Азією через Південний Кавказ, що, у свою чергу, стимулюватиме економічний розвиток та підвищення конкурентоспроможності регіону.

Підвищення спроможності прибережних держав та секторів «блакитної економіки» сприятиме подоланню наслідків воєнно спричинених екологічних руйнувань [4, с. 63], адаптації до кліматичних ризиків та ефективного використання можливостей для сталого розвитку Чорноморського регіону. У цьому контексті стратегія окреслює три пріоритетні завдання. По-перше, здійснення системного розмінування

морських акваторій, які зазнали інтенсивного мінування з боку російської федерації. По-друге, протидію діяльності російського «тіньового флоту», що порушує санкційні обмеження та забезпечує транспортування нафти та озброєння поза міжнародним контролем. По-третє, гарантування свободи мореплавства, зокрема підтримання функціонування гуманітарних коридорів із українських портів як критично важливого елементу регіональної безпеки та продовольчої стабільності.

Йдеться, по суті, про концепцію поствоєнної стабілізації Чорноморського регіону, а не про комплексну протидію російській військовій агресії, яка ще довго залишатиметься ключовим фактором деструкції регіональної безпеки. Певним позитивним аспектом є те, що стратегія передбачає розбудову інфраструктури подвійного призначення: мостів, портів, логістичних хабів та аеродромів, здатних забезпечити оперативне переміщення військової техніки, особового складу та матеріально-технічних засобів у разі ескалації.

Для України це може означати прискорення транспортування західної військової допомоги, зокрема важкої техніки, боєприпасів та засобів протиповітряної оборони, через чорноморські логістичні вузли, зокрема Одесу, Ізмаїл, що потенційно підвищує оперативну спроможність країни в умовах триваючої агресії.

Ще один важливий аспект стосується контролю за власністю на об'єкти критичної інфраструктури [5, с. 374]. Ідеться про недопущення ситуацій, коли стратегічні порти, аеропорти чи логістичні центри переходять у володіння юридичних осіб, пов'язаних із ворожими державами або структур із подвійною підпорядкованістю. Такий підхід узгоджується з оновленою безпековою парадигмою Європейського Союзу [6, с. 269], відповідно до якої економічні зв'язки та інвестиційні процеси можуть становити потенційну загрозу, якщо не супроводжуються поглибленою контррозвідальною оцінкою.

Стратегія прямо визначає безпеку України як невід'ємну складову стабільності Чорноморського регіону. Це свідчить про політичне визнання провідної ролі України в архітектурі європейської та регіональної безпеки. Окремо згадується можливість використання Центру морської безпеки для моніторингу виконання умов потенційного перемир'я, що фактично вказує на готовність ЄС відігравати роль у майбутніх механізмах миротворчого або гарантійного характеру.

Констатуємо, Чорноморська стратегія Європейського Союзу має потенціал стати важливим інструментом формування нової системи регіональної безпеки, проте її ефективність значною мірою залежатиме від здатності ЄС перейти від декларативних намірів до практичних дій. Визначені механізми співпраці, розвитку інфраструктури, охорони морського середовища та підвищення стійкості прибережних держав

створюють підґрунтя для комплексного підходу до стабілізації Чорноморського простору. Водночас стратегія демонструє обмежену увагу до ключового чинника дестабілізації, російської агресії, що зумовлює необхідність перегляду безпекових пріоритетів та посилення компонентів стримування.

Література:

1. Bakhishova S. Аналіз негативних чинників воєнних дій щодо ушкодження екосистем України. *Ekologia i racjonalne zarzadzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]* : materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 246–255. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16199>.

2. Іваненко В. С. Фактори вразливості об'єктів перед терористичними нападами та шляхи їх подолання. *Problems of Emergency Situations* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 14 травня 2025 р. Черкаси : Національний університет цивільного захисту України, 2025. С. 44–46. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21484>.

3. Іваненко В. С. Протимінна діяльність в рамках процесу посередництва: плюси і мінуси. *Цивільний захист в умовах війни* : збірник тез доповідей І міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 17–18 квітня 2025 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2025. С 181–182. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21164>

4. Курепін В. М., Бацуровська І. В. Еколого-економічний баланс на Кінбурні: обставини заповідної території довоєнного, воєнного та поствоєнного часу (in English). *Modern Economics*. 2023. № 42(2023). С. 62–69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-09).

5. Курепін В. М., Іваненко В. С. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 1. Надзвичайні ситуації природного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 429 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22035>

6. Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози. *Ekologia i racjonalne zarzadzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]* : materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265–275. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>